

בית הדין הארצי לעבודה

עע 439/99

1. ארגון סגל המחקר במערכת הבטחון
ובמשרד ראש הממשלה
2. ועד ארגון סגל המחקר
3. ועד סגל המחקר ברפא"ל
4. עמוס בברסקי, יו"ר מועצת סגל המחקר ברפא"ל

5. יצחק לוי
6. יגאל ישראלי
7. דוד אפק
8. גדי סמואל
9. יהושע נוימן
10. שמואל חיבה
11. אברהם דוידוביץ
12. יצחק דוידסקו

ה מע ר ע ר י ם

1. ד"ר יונתן נמירובסקי
2. ד"ר משה אונגרש
3. ד"ר דני שמש

ה מ ש י ב י ם

לפני: הנשיא ס' אדלר, סגן הנשיא י' אליאסוף, השופטת א' ברק,

נציג עובדים ד' פרנקל, נציג מעבידים ה' דודאי

בשם המערערים 1 - 4 - עו"ד אשר סלע

בשם המערערים 5 - 12 - עו"ד גדעון רובין

בשם המשיבים - עו"ד אילן גורביץ ועו"ד קרן אבידן

פסק - דיןסגן הנשיא י' אליאסוף

1. לפנינו ערעור על פסק דינו של בית הדין האזורי בחיפה מיום 12.12.1999 (עב 5656/98; השופטת קציר ונציגי הציבור צימט ו-יבין), בו נתקבלה תביעת המשיבים כנגד המערערים, כמפורט בפסקה 31 לפסק הדין.
 -
 2. לאחר קביעת המועד לשמיעת הערעור לפנינו, ביקשו הצדדים כי הדיון בערעור ייערך בדרך של סיכומים בכתב. בהחלטה מיום 28.2.2000 אושרה בקשת הצדדים.
 3. בהודעת הערעור של המערערים כלולים טעמים שונים לערעור שהגישו, וביניהם הטעם דלקמן:
- 1" פסק הדין נשוא הערעור ניתן בחוסר סמכות ובלא הסכמה של הצדדים:
- 1.1. המותב הנכבד שהוציא את פסק הדין מלפניו, החליף את המותב שישב בדין ושמע את התיק, בראשות אב בית הדין ז"ל כב' השופט מיבלום, שטרם הספיק ליתן פס"ד בטרם פטירתו למרבה הצער.
 - 1.2. הצדדים פנו, במשותף ובהסכמה, לאחר פטירת ראש המותב כאמור, אל בית הדין קמא, בבקשה כי תיקבע תזכורת בפניו לצורכי קביעת המשך סדרי הדין בתיק זה (הפנייה נעשתה אל הרכב בראשות כב' השופט כהן, המחליף בפועל את השופט מיבלום ז"ל).
 - 1.3. התזכורת לא נתקיימה, ולעומת זה הועבר התיק, ללא הודעה לצדדים וללא הסכמה, למותב אחר אשר קבע כאילו ניתנה הסכמה (שלא ניתנה), ואשר גם נתן את פסק הדין".

4. בפנייה המשותפת הנ"ל של הצדדים אל בית הדין האזורי, נאמר כדלקמן:

"בית הדין הנכבד מתבקש ליתן קדימות למתן פסק הדין בהליך עיקרי זה בהמשך לנוהל המחיר בו קויימו הדיונים בבקשות השונות.

כתב הטענות האחרון שהוגש ב-9.3.99 היה כתב תשובה לסיכומי הנתבעים, אך למרבה הצער והכאב לא הספיק השופט מיבלום המנוח ליתן את פסק הדין.

לפסק הדין חשיבות רבה לקיום הליכי בחירות בציבור עובדי המחקר ברפא"ל דווקא בשעות קריטיות ליחסי העבודה ברפא"ל.

הצדדים מבקשים כי כב' השופט הראשי יקבע ישיבת תזכורת בפניו לצורך דיון בהמשך ההליכים בתיק".

5. בפתח פסק דינו של בית הדין האזורי נאמר כדלקמן:

"תיק זה הועבר, בהסכמת ב"כ הצדדים, למותב חדש ב-26.9.99, למתן פס"ד עקב פטירתו הפתאומית של כב' השופט הראשי - דורון מיבלום ז"ל.

יש לציין, כי נציגי הציבור שישבו במותב הקודם ישבו בדין גם במותב החדש".

6. בטיעוני המערערים בנושא זה, בהודעת הערעור, נאמר כדלקמן:

"38. בתחילת פסק הדין כותב ביה"ד הנכבד קמא כי:

'תיק זה הועבר, בהסכמת ב"כ הצדדים, למותב חדש ב-26.9.99, למתן פס"ד עקב פטירתו הפתאומית של כב' השופט הראשי - דורון מיבלום ז"ל.

32. טעה ביה"ד קמא, בכל הכבוד, בקביעתו זו, שכן:

38.1. הצדדים לא נתנו בשום מועד שהוא הסכמה כי המותב החדש ייתן פסק דין בתיק ולא נתקיים דיון כלשהו בפני המותב החדש באשר להמשך ההליכים בתיק. ההיפך הוא הנכון: הצדדים

38.2. כעולה מנספח מע9/ לערעור זה, ביום 13.10.99 פנו הצדדים בבקשה משותפת לקביעת תזכורת בתיק לגבי המשך ההליכים. כעולה כאן, אין ולא יכול להיות ספק כי לא ניתנה שום הסכמה בתאריך 26.9.99 ולמערערים אין שום מושג מדוע וכיצד נקב ביה"ד הנכבד קמא בתאריך זה ומהו מקורו של תאריך זה.

39. בדב"ע נז186-3/ משה גורן נ' בועז צעירי ז"ל (טרם פורסם, מצ"ב כנספח פסיקה1/) קבע בי"ד נכבד זה את ההלכה באשר למצב בו נוצר 'מותב קטוע'... מכאן, שבעקבות פטירתו של כב' השופט מייבלום ז"ל, הסיטואציה שנוצרה הנה של מותב קטוע.

... 40.

41. בענייננו, טעה ביה"ד הנכבד קמא בכך שלא קיים אף לא אחת מהנחיות פסוקות אלה. כך:

41.1. לא ניתנה לאף אחד מהצדדים להליך הזדמנות להשמיע טענותיהם באשר לאופן המשך הדיון.

41.2. המותב החדש לא זימן את הצדדים ועל כן ברור כי לא פעל בשום דרך שהיא כדי להגיע להסכמה בין בעלי הדין בדבר דרך המשך הדיון בהליך.

41.3. המותב החדש לא נתן החלטה כלשהי (ובוודאי שלא החלטה מנומקת) לגבי אופן המשך ניהול ההליך. קביעתו של ביה"ד קמא כאילו קיבל ביום 26.9.99 את 'הסכמת ב"כ הצדדים' למתן פסק דין הנה, בכל הכבוד, קביעה מוטעית לחלוטין.

42. לאור האמור, ומטעמים אלה בלבד, דין פסק הדין לביטול, שכן ניתן למעשה בחוסר סמכות...".

7. בסיכומי המשיבים נטען בנושא זה, בין השאר, כדלקמן:

12" טוענים המערערים כי על בית הדין היה לפנות לצדדים ולשמוע עמדותיהם בעניין זה.

לעניין זה יטענו המשיבים כי אף אם נכונה הייתה עמדתם הנ"ל, פעולת בית הדין בניגוד לכך אינה שוללת מכללא את סמכות בית הדין לדון ולפיקד פסק הדין אינו בטל מעיקרא, אלא לכל היותר, ניתן לביטול, ואילו המקרה שבפנינו אינו המקרה הנכון לבטל את פסק הדין.

13. לעניין זה מוקנית לבית הדין הארצי הנכבד סמכות לשקול האם מדובר בפגם שורשי היורד לעצם סמכותו של בית הדין האזורי או שמא המדובר בפגם פרוצדוראלי אשר אין בו כדי למוטט את פסק הדין מן הבסיס.

14. המשיבים יטענו, לחילופין, כי אף אם קמה חובת בית הדין האזורי לזמן את הצדדים לצורך שמיעת עמדותיהם לעניין המשך ההליך, ואף אם לא פעל כך בית הדין האזורי הנכבד, אין בכך פגם היורד לשורשו של פסק הדין והמביאו לבטלות.

15 - 17 . . .

18. יצויין כי המערערים אינם מצביעים על כל נזק אשר עשוי היה להיגרם לאור מתן פסק הדין על ידי מותב בראשות כבוד השופטת קציר, אף אם עצם הינתנו כרוך היה בטעויות פרוצדורליות, כביכול.

נדמה כי היתלות המערערים בטענות פרוצדורליות משמשת בידם ככלי לניגוד פסק דין, אשר קבע קביעות שאינן נוחות להם, וכי אין מאחורי טענות אלו כל מהות, אשר בה יש כדי להצדיק את ביטולו של פסק הדין.

19. לסיכום, לאור העדר שאלות עובדתיות מהותיות, לאור השלב בו היה מצוי ההליך, לשם היעילות ולאור הדחיפות במתן פסק דין, כפי שהובעה מטעם, כפי שהובעה מטעם כל הצדדים המערערים בתיק, ולאור העדר הנזק שנגרם למערערים, יטענו המשיבים כי ממילא לא היה נכון וצודק לשמוע את המשפט מתחילתו ולפיקד אין הפגם של העדר שמיעת הצדדים יורד לשורשו של פסק הדין ואין מן הדין לבטל את פסק הדין אך מנימוקים פרוצדורליים גרידא".

8. תשובת המערערים לסיכומי המשיבים בנושא זה, סוכמה כדלקמן:

4" לסיכום פרק זה, ובניגוד לאמור בסעיפים 18 ו-19 לסיכומי המשיבים:

למערערים נגרם נזק מהותי מהעובדה שהמותב שנתן את פסק-הדין לא שמע כלל את העדויות וגם לא שמע כלל את טיעונם המשפטי המלא של המערערים (שרובו הובא בטיעון בעל-פה), שנשמעו בפני המותב הקודם. המערערים סבורים, כי אילו נשמעו באופן מלא - פסה"ד קמא היה, בכל הכבוד, שונה".

9. ב-דב"ע נז 186-3/ משה גורן - דרור צעירי ז"ל (טרם פורסם) (להלן - "פס"ד גורן - צעירי"), נדונה השאלה של הדיון בבית דין לעבודה כאשר מותב בית הדין נעשה "מותב קטוע".

בחלק האופרטיבי של פסק הדין נקבע כדלקמן:

24" לאור ההלכות האמורות והמצב המשפטי בנושא זה, מן הראוי לקבוע את הכלל וההנחיה שעל פיהם יש לנהוג בבית הדין לעבודה בהליך אזרחי שהמותב בו נעשה 'מותב קטוע', כאשר נמנע או נבצר מחבר המותב (שופט או נציג ציבור) להמשיך או לסיים את הדיון, מחמת סיום הכהונה, פסילה, מחלה ממושכת או פטירה.

25. הקו המאפיין בהסדרים החקיקתיים לגבי 'מותב קטוע' (ר' פסקה 19 לעיל), הוא כי ניתן למנות חבר מותב אחר בערכאה השיפוטית במקום חבר המותב שנמנע או שנבצר ממנו להמשיך או לסיים את הדיון. במקרה כזה ניתנת הרשות לשמוע את ההליך מתחילתו ולשמוע מחדש את הראיות, או להמשיך בדיון מהשלב שהופסק מבלי לשמוע מחדש את הראיות.

מן הראוי שקו מאפיין זה יחול גם בבית הדין לעבודה בהליך אזרחי שהמותב בו נעשה 'מותב קטוע', וזאת גם על-פי היקש מן המצב על-פי תקנה 177 לתקנות סדר הדין האזרחי...

26. פירוש הדבר הוא כדלקמן:

(א) ב'מותב קטוע' יש למנות חבר אחר במותב במקום חבר המותב שנמנע או שנבצר ממנו להמשיך או לסיים את הדיון. המינוי של החבר האחר במותב ייעשה על-פי סעיף 19 לחוק בית הדין לעבודה, תשכ"ט 1969-;

(ב) באשר להמשך הדיון לפני המותב, על המותב בהרכבו החדש לתת תחילה לצדדים להליך הזדמנות להשמיע טענותיהם בנושא זה. ככל שניתן, יש לפעול כדי להגיע להסכמה בין בעלי הדין בדבר דרך המשך הדיון בהליך;

(ג) המותב כולו בהרכבו החדש יחליט בהחלטה מנומקת האם יש לשמוע את ההליך מתחילתו ולשמוע מחדש את הראיות, כולן או חלקן, או להמשיך בדיון מהשלב שהופסק מבלי לשמוע מחדש את הראיות.

במתן ההחלטה בעניין זה יש להביא בחשבון, בין השאר, גורמים אלה: אפיו של ההליך ואופי השאלות העומדות לבירור ומורכבותן; הסוג העיקרי של הראיות שהוגשו בהליך (מסמכים בכתב, תצהירים או עדויות); השלב שבו נמצא ההליך ומידת חומר הראיות שכבר הוגש; יעילות הדיון; השאלה האם החבר החדש של המותב יוכל להשתתף בקביעת ממצאים עובדתיים על פי עדויות שנשמעו לא לפניו ושלא היתה לו הזדמנות להתרשם מהן; האיזון הנדרש והצורך בין גישות הצדדים להליך;

(ד) בהקשר זה, ייתכן שתהיה נדרשת חריגה מההנחיה והכללים שב-דב"ע נו-2/2 הנ"ל, בכך שהחבר החדש של המותב אשר לא השתתף בדיון בו הושמעו ראיות, יקח בכל זאת חלק בהכרעה ובמתן פסק הדין.

10. ב-עע 306/99 ישקר בע"מ - מיכאל אוזיק; ניתן ביום 17.4.2000, נאמר בנושא "המותב הקטוע", כדלקמן:

"19. משניתן "פס"ד גורן - צעירי" ביום 26.4.1998, בקבעו את הכללים וההוראות בשאלה כיצד יש לנהוג בהליך ב"מותב קטוע" בבית דין לעבודה, היה על בית הדין האזורי לפעול על פי כללים והוראות אלה, כהלכה של ערכאת הערעור המחייבת את הערכאה הדיונית (ר' לעניין זה דב"ע לו-64/0 המוסד לביטוח לאומי - חיים שרף, פד"ע ז 461, 465 - 466; דב"ע לט-114/3, איגוד המפרסמים - חיה פרוסט, פד"ע יא 144, 150 מול האות א'; דב"ע מה-77/3 יחזקאל גרשון ואח' - מדינת ישראל, פד"ע יז 337, 349 מול האותיות ה' - ז'; דב"ע נא-152/0 המוסד לביטוח לאומי - יצחק שהם, פד"ע כג 446, 449 מול האות ג').

חשיבותה של הלכה מנחה של ערכאת הערעור היא בהבהרת הסוגיה המשפטית הנדונה ויציבותה של ההלכה באותה סוגיה, הן כלפי הצדדים להליך והן כלפי הערכאות הדיוניות. כפועל יוצא מכך - ככל שההלכה המנחה לא קבעה לעצמה סייגים וחריגים, או ככל שסייגים וחריגים אינם נובעים מן העניין עצמו - אין לחרוג מן ההלכה המנחה, ואין זה רצוי כי

11. בעניין שלפנינו, משלא נתמלאו הוראות פסקת 26 ל"פס"ד גורן-צעירי", אנו מחליטים כי פסק דינו של בית הדין האזורי מתבטל, ועל בית הדין האזורי לפעול על פי הנוהל המפורט בפסקה 26 ל"פס"ד גורן-צעירי".

העניין מוחזר לבית הדין האזורי, על מנת שמותב בית הדין בהרכבו החדש יפעל בהקדם לפי הוראות הפיסקאות 26(ב), (ג) ו-(ד) ל"פס"ד גורן - צעירי", כמצוטט בפסקה 9 לעיל.

12. נוסף כי אין באמור לעיל משום התייחסות לכל טענה אחרת שנטענה על ידי המערערים והמשיבים בהליך הערעור שלפנינו.

13. אין צו להוצאות.

14. פסק הדין יישלח לצדדים בדואר.

ניתן היום, כ"ב בניסן התש"ס (27.4.2000).

שופטת

סגן הנשיא

הנשיא

נציג מעבידים

נציג עובדים

נוסח זה כפוף לשינויי עריכה וניסוח